

УДК 331.2

Зеркаль А.В.<sup>1</sup>, Дерев'янка А.В.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup> студ. гр. ФЕУ-211 НУ «Запорізька політехніка»

### **МЕТОД ПЕРЕПISУ НАСЕЛЕННЯ ЯК СПОСІБ ОТРИМАННЯ ДАНИХ ПРО НАСЕЛЕННЯ**

У будь-якій країні світу загальна мета проведення перепису населення є однаковою та полягає в отриманні даних про чисельність, склад та

розміщення населення. Підсумки переписів населення є основою багатьох політико-економічних, соціально-економічних досліджень.

Згідно статті 3 Закону України «Про Всеукраїнський перепис населення», метою проведення перепису населення є отримання достовірних, об'єктивних та цілісних даних щодо населення країни в цілому та по кожній адміністративно-територіальній одиниці зокрема для інформаційного забезпечення управління та прогнозування соціально-економічного розвитку, а також розроблення та реалізації державної політики з питань народонаселення в інтересах економічного добробуту та прав людини [1].

У більшості країн під час проведення національних переписів населення, зазвичай, дотримуються певних методологічно-організаційних принципів, що визначені Законом України як основні для Всеукраїнського перепису населення: регулярність і періодичність перепису населення; загальність і одномоментність перепису населення; єдність програми перепису населення, а також методів його проведення і оброблення результатів; персоніфікованість первинних даних перепису населення; конфіденційність первинних (персональних) даних перепису населення; централізоване керівництво і координація всіх робіт, пов'язаних з підготовкою і проведенням перепису населення, а також обробленням, узагальненням, поширенням та використанням його результатів [1].

Історія вітчизняних переписів населення починається з часів Київської Русі – у VIII столітті. Пізніше облік населення окремих князівств Київської Русі здійснювався з вимог татарських ханів для визначення розмірів данини. Так, у 1245 році з наказу Батия було пораховано населення в Київському та Чернігівському князівствах, для чого були прислані спеціальні «численці із татар», або, як їх ще називали, «баскаки». Як правило, після кожного такого обліку населення проводився черговий збір данини. У XVI–XVII століттях, у зв'язку з оподаткуванням певних груп населення в межах Речі Посполитої, збиралися статистичні дані для складання реєстрів, до яких вносилися дані про членів сім'ї та майно. Унікальну історичну цінність мають матеріали перепису козацького стану, здійсненого за наказом гетьмана України Богдана Хмельницького у 1649 році. Переписи всього чоловічого населення, так звані ревізії, проводилися в Україні з 1720 до 1857 року.

У 1897 році було проведено перший і єдиний загальний перепис населення. Даний перепис базувався на принципі одночасності, переписні листи заповнювалися станом на 28 січня (9 лютого за новим стилем). Обліковці формувалися з письмених запасних солдатів, «благонадійних» вчителів та священиків. Про кожного опитуваного збиралися відомості по 14

запитанням, включаючи прізвище і помітки про фізичні вади. Матеріали перепису оброблялися вручну протягом 8 років.

За радянських часів було проведено 8 загальних переписів населення: у 1920, 1926, 1937, 1939, 1959, 1970, 1979 і 1989 роках. Трагічною сторінкою в історію увійшов перепис 1937 року. Його результати, що відбивали втрати населення через голодомор, колективізацію та масові карні акції влади проти мільйонів людей, за вказівкою тодішнього керівництва СРСР, були анульовані, так і не будучи опублікованими. Більше того, деякі керівники статистичних служб (зокрема, в Україні), які забезпечували організацію і проведення цього перепису, були репресовані.

Перший національний перепис населення відбувся 5 грудня 2001 року. Метою проведення Всеукраїнського перепису населення було одержання об'єктивної інформації про зміни, які відбулися в соціально-економічному житті та устрої незалежної України, створення інформаційної бази демографічних та соціально-економічних даних щодо чисельності населення, його національного, мовного, сімейного складу, розподілу за віком, статтю, громадянством, рівнем освіти, джерелами засобів існування, професійної приналежності, становищем у занятті, міграційною активністю тощо, як по країні в цілому, так і за всіма її адміністративно-територіальними одиницями [2].

Отже, метод перепису населення є способом як оцінки кількості населення, так і його певних характеристик. Перепис населення проводиться майже в усіх країнах світу на регулярній основі, це зазвичай відбувається раз на 10 років. Дані перепису населення можуть бути використані як для планування державної політики та видатків, так і для формування більш точної вибірки для проведення соціологічних опитувань, для кращого розуміння бізнесом своїх клієнтів.

## **СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

1. Про Всеукраїнський перепис населення [Електронний ресурс]: Закон України: [прийнятий Постановою Верховної Ради України № 2058-III від 19.10.2000 р. : станом на 01.01.2023 р.]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058-14#Text>

2. Всеукраїнський перепис населення [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrcensus.gov.ua>.